

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Αφηγηματικές τεχνικές

- 1) Προειδοποίηση: Είναι η αναφορά σε γεγονότα ή καταστάσεις που θα συμβούν αργότερα μέσα στο έπος.
- 2) Προοικονομία: Είναι η τακτοποίηση και η παρουσίαση της πλοκής του έργου με τέτοιο τρόπο, ώστε τα γεγονότα που θα ακολουθήσουν να προετοιμαστούν κατάλληλα και να έρθουν με φυσικό τρόπο.
- 3) Αναδρομή: Είναι η αφήγηση γεγονότων που συνέβησαν στο παρελθόν.
- 4) Εγκιβωτισμός: Είναι η παρεμβολή μιας αναδρομικής αφήγησης μέσα στην κανονική πορεία των γεγονότων, μια παρενθεση δηλαδή μέσα στην κύρια αφήγηση. Με αυτό τον τρόπο το ποιητικό παρελθόν διακόπτει προσωρινά το ποιητικό παρόν.
- 5) Συστολή-επιτάχυνση χρόνου: Είναι η παρουσίαση μιας μακράς χρονικής περιόδου μέσα σε **σύντομο αφηγηματικό χρόνο** (π.χ. οι 17 από τις 20 μέρες του ταξιδιού του Οδυσσέα από την Ωγυγία στη Σχερία περιγράφονται μέσα σε ένα στίχο: ε, 307).
- 6) Διαστολή-επιβράδυνση χρόνου: Είναι η παρουσίαση μιας σύντομης χρονικής περιόδου σε **εκτενή αφηγηματικό χρόνο** (π.χ. η 40^η μέρα της Οδύσσειας εκτείνεται σε 4 ραψωδίες: υ, φ, χ, ψ).
- 7) In medias res: Στην τεχνική αυτή η αφήγηση δεν ξεκινάει από την αρχή των γεγονότων, αλλά από τη μέση. Τα γεγονότα δηλαδή δεν παρουσιάζονται με τη χρονική σειρά με την οποία έγιναν (χρονογραφικά-γραμμικά).

Αφηγηματικοί τρόποι

- 1) Διήγηση: Ο ποιητής διηγείται σε τρίτο πρόσωπο τα γεγονότα χωρίς να συμμετέχει σε αυτά.
- 2) Μονόλογος: Ένα πρόσωπο παίρνει το λόγο και μιλάει μόνο του σε πρώτο πρόσωπο.
- 3) Διάλογος: Δύο ή περισσότερα πρόσωπα παίρνουν το λόγο και μιλούν σε πρώτο πρόσωπο.
- 4) Περιγραφή: Ο αφηγητής σταματά προσωρινά την χρονική έκθεση των γεγονότων για να μας δώσει την εικόνα ενός χώρου, ενός αντικειμένου ή ενός προσώπου.
- 5) Σχόλιο: Ο αφηγητής εκφράζει την προσωπική του άποψη για τα πρόσωπα ή τα γεγονότα τα οποία αφηγείται.

6) Αποστροφή: Ο αφηγητής απευθύνεται σε κάποιον από τους πρωταγωνιστές του έπους, σαν να συμμετέχει και ο ίδιος στα γεγονότα.

Πολιτιστικά στοιχεία

Πνευματικός πολιτισμός: Περιλαμβάνει τις αξίες, τις αντιλήψεις, τις πεποιθήσεις και τους κανόνες ηθικής που επικρατούν σε μια εποχή. Στον τομέα αυτό εντάσσονται και οι θρησκευτικές ή θεολογικές αντιλήψεις καθώς και οι λατρευτικές συνήθειες μιας εποχής (π.χ. θυσίες, τελετές).

Υλικός πολιτισμός: Είναι τα υλικά αντικείμενα, οι πρώτες ύλες, η χρήση και η επεξεργασία τους σε μια ορισμένη εποχή (π.χ. χαλκός, σίδηρο κλπ.).

Κοινωνική οργάνωση: Είναι ο τρόπος με τον οποίο έχει οργανωθεί σε ομάδες και λειτουργεί μια ορισμένη κοινωνία. Στην *Οδύσσεια* κυρίαρχη κοινωνική ομάδα είναι οι βασιλιάδες (όπως ο Οδυσσεύς ή ο Αλκίνοος), αλλά έχουν σημαντική θέση στη ζωή της κοινωνίας και άνθρωποι που δεν έχουν αριστοκρατική καταγωγή (σύμβουλοι, έμποροι, ναυτικοί, υπηρέτες, βοσκοί). Π.χ. ο βοσκός Εύμαιος βοηθά καθοριστικά τον Οδυσσεύα να εξοντώσει τους μνηστήρες και να ανακτήσει την εξουσία στην Ιθάκη.

Πολιτική οργάνωση: Είναι η ιεράρχηση της εξουσίας και ο τρόπος διακυβέρνησης σε μια ορισμένη εποχή. Στην *Οδύσσεια* οι βασιλιάδες έχουν την ανώτερη εξουσία, αλλά ταυτόχρονα συμμετέχουν στη διακυβέρνηση και διάφορες ομάδες συμβούλων, σοφών ή διακεκριμένων ανθρώπων, που μπορούν να επηρεάζουν ή ακόμα και να ελέγχουν τις αποφάσεις του βασιλιά (π.χ. στο νησί των Φαίακων στο παλάτι του Αλκίνοου).

Ομηρικές αντιλήψεις για τους θεούς

1) Ανθρωπομορφισμός: Είναι η αντίληψη ότι οι θεοί έχουν ανθρώπινη μορφή και ότι διακρίνονται, όπως οι άνθρωποι, από πάθη, συναισθήματα, επιθυμίες και φυσικές ανάγκες.

2) Ενανθρώπιση: Είναι η εμφάνιση των θεών στους ανθρώπους όχι με την θεϊκή τους μορφή, αλλά με τη μορφή ανθρώπου, χωρίς να γίνεται αντιληπτή η θεϊκή τους ιδιότητα.

3) Επιφάνεια: Είναι η εμφάνιση ενός θεού στους ανθρώπους με την κανονική, θεϊκή του μορφή.

4) Ατη-Υβρη-Νέμεση-Τίση: **Ατη** είναι η τύφλωση του ανθρώπινου νου, **Υβρη** είναι η αλαζονική και ασεβής συμπεριφορά του ανθρώπου απέναντι στους θεούς και στους θεϊκούς νόμους, **Νέμεση** είναι η οργή των θεών για την ανθρώπινη Υβρη, **Τίση** είναι η τιμωρία του ανθρώπου για την Υβρη που διεπραξε.

Διάφορες άλλες έννοιες

- 1) Επική ειρωνεία: Συμβαίνει όταν ένα πρόσωπο του έπους αγνοεί ορισμένα σημαντικά γεγονότα τα οποία γνωρίζουν τα άλλα πρόσωπα του έπους ή οι ακροατές/αναγνώστες.
- 2) Υστεροφημία: Είναι η αντίληψη ότι η φήμη συνοδεύει έναν άνθρωπο και μετά το θάνατό του. Κατά την ηρωϊκή εποχή η αντίληψη αυτή κυριαρχούσε.
- 3) Αναγνώριση: Συμβαίνει όταν δύο άτομα συναντιούνται μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα και σταδιακά το ένα αναγνωρίζει την ταυτότητα του άλλου (π.χ. Οδυσσέας και Πηνελόπη).
- 4) Ανθρωποκεντρισμός: Είναι η αντίληψη ότι ο άνθρωπος και οι ικανότητές του πρέπει να έχουν κεντρική θέση στην ανθρώπινη ζωή. Χαρακτηριστική ενσάρκωση αυτής της αρχαιοελληνικής αντίληψης είναι η ιστορία του Οδυσσέα, μέσα από την οποία προβάλλονται οι ικανότητες και οι δυνατόι που έχει ο άνθρωπος ώστε να διαμορφώνει και να κατευθύνει ο ίδιος τη ζωή και την τύχη του στον κόσμο.